

Összefoglaló a Civil Térkép program első fázisának tapasztalatairól

2019 március

Az Ökotárs munkatársai 5 megyében készítettek interjúkat, míg két konzorciumi tag (Autonómia Alapítvány, Civil Kollégium Alapítvány) további 4 megyében interjúzott, az észak-keleti régióban pedig a Kárpátok Alapítvány egy workshop keretein belül térképezte fel a jelenlévő szervezetek helyzetét. Még vannak hátra beszélgetések a 9 megyében, de az interjúk nagy része már elkészült, és összegyűlt annyi információ, hogy levonhassunk néhány következtetést. A beszélgetések inkább a közös munka második fázisát készítik elő, így nem egy reprezentatív képre fókuszáltunk, azonban kirajzolódtak általánosnak tűnő helyzetek.

Összesen 58 aktív szervezettel, informális csoporttal, egyénnel készítettünk interjút 2019 február 21-ig bezárólag. A megyénkénti eloszlás itt látható:

Bács-Kiskun megye	4
Fejér megye	10
Győr-Moson-Sopron megye	9
Komárom-Esztergom megye	7
Tolna megye	5
Veszprém megye	8
Zala megye	12
Vas megye	3

Civil tevékenység

Az elmúlt években csökkent a hagyományos, érdekvégyesítésen alapuló civil aktivitás. Ez több jelenségnek köszönhető. Egyrészt átstrukturálódott a civil támogatási rendszer, mely nem feltétlenül kedvez az ilyen jellegű tevékenységeknek, sok szervezet meg is szűnt forráshiány miatt. Másrészt volt egy masszív kormányzati lejárato kampány, mely pont azok ellen a civil szervezetek ellen irányult, akik a közérdekre hivatkozva, és azt szem előtt tartva végzik tevékenységüket. Ez az üzenet sok szervezetnél célba talált, a címzettek megértették, hogy nem érdemes konfrontálódniuk, ha nem akarnak ellehetetlenülni. A hatalom mellet kiállni, azt legitimálni ünnepeken való megjelenéssel, aláírásgyűjtéssel stb. pedig kifejezetten kifizetődőnek bizonyult. Számos helyen az önkormányzat oszt pénzt az aktív civil szervezeteknek, akik legtöbb esetben inkább településszépítésre, kulturális rendezvényekre, sporttevékenységekre szerveződnek, nem közéleti ügyek mentén és érdekvédelemben. Ilyen tipikus csoportok a polgárőrök, a tűzoltóegyetek, a hagyományőrző szervezetek, daloskörök, sportegyesületek stb.

Ezt a helyzetet a megkérdezett szervezetek nagy része kritikusan szemléli, de tudomásul veszi, nem konfrontálódik. Emellett igyekeznek pártfüggetlenként érvényesülni. Legtöbbször a saját mindennapi gondjaikkal vannak elfoglalva, a közösségi érdekek érvényesítésére konfrontáció nélkül törekednek. Ehhez sok esetben meg is vannak a megfelelő forrásaik és kapcsolataik, azonban előre tervezni nem tudnak, és erőforrásaikat maximálisan kiaknázzák. Ez azt eredményezi, hogy csak nagyon kevesen nyitottak új kezdeményezésekre, mert kapacitásaikból és forrásaikból nem telik többre a napi feladatok elvégzésénél.

Helyi civilek kapcsolatrendszere, együttműködésekkel kapcsolatos tapasztalatok

Az adott szűkebb régióban és településen működő civil szervezetek nagyrészt jól ismerik egymást, azonban az együttműködési hajlandóság nagyon eltérő a megkérdezettek között. A helyi kulturális és közösségi élet előmozdítói szívesen kooperálnak hasonló csoportokkal, leginkább rendezvényeik azok, ahol a többi kulturális szereplő részvételére számítanak – ez a kooperáció kölcsönös. Ennek az ellenkezője is látható azonban: volt, aki szervezetek közötti rivalizálásról számolt be, olyan is volt, aki szerint ötleteket, forrásokat, kapcsolatokat „loptak” egymástól emberek és ez megrontotta az együttműködések. A politika is belépett a színtérbe és ez is megosztotta a korábban jól együttműködő

civil szektort. Vannak olyan helyben működő szervezetek is, melyek „uralják” a civil életet, minden nagyobb városi és megyei forrást ők hívnak le, és osztanak tovább együttműködésekben és konzorciumi partnereiken keresztül a többi környékbeli szervezetnek. Ők végülis hálózatosító funkciót látnak el, tevékenységükből adódóan egyértelműen együttműködnek sokakkal, de itt inkább központosított forráselosztásról beszélhetünk. Vasban és Zalában találkoztunk ilyen szervezetekkel.

Egy másik érdekesség a településmérettel jön: kistelepüléseken kifejezetten jellemző, hogy nagy az átjárás a civil szektor és az önkormányzat között. A szervezetek vezetői sok esetben megfordultak már a helyi, illetve regionális politikában, illetve a tagság között is lehetnek önkormányzati testületi tagok, így elintézik egymás között a települést érintő dolgokat.

Pozitív tapasztalatok, helyi igények, folytatás

A megkérdezett szervezetek nagy része megtalálja számításait, forrásait, partnereit helyi szinten, ez a mindennapi működésükhöz nélkülözhetetlen. Akadt néhány olyan kulturális szervezet is, melyek a helyi önkormányzattal együttműködve, tehát nem annak kiszolgáltatói, egyéb helyi csoportokkal együttműködésben, részint uniós forrásokból aktív közösségépítő tevékenységet folytattak. Munkát adtak helyieknek, önkénteseknek, és nyitottnak mutatkoztak további együttműködésekre, amennyiben lesz szabad kapacitásuk. Fejér és Győr megyékben találkoztunk olyan szervezetekkel, akik szerint a helyi cégekkel sikeresen együtt tudtak működni: támogatásokat szereztek tőlük, illetve részt vettek CSR tevékenységeikben. Voltak, akik pályázati tanácsadással, pályázatírással, illetve egyéb profit tevékenységgel egészítették ki a működésükhöz szükséges büdzsét.

A konkrét saját igények megfogalmazása általában nehézkesen ment a megkérdezetteknek. Természetesen a forráshiány problémája mindig előjött, amit néhányan kreatívan próbálnak áthidalni, társadalmi vállalkozásban gondolkodnak, és ehhez várnak segítséget is.

A kommunikációs ismeretek is felmerültek többeknél, mint a hatékonyabb működés alapfeltételei. A közeli önkormányzati választások nem foglalkoztatták a válaszadókat, akik próbálnak pártsemlegesek maradni és távotartani magukat a politikától. A témáról egyértelműen a politikára asszociáltak.

Legtöbbször kissé szkeptikusan fogadták a felvetéseinket a hálózatosodásról, képzésekről, tudásátadásról. Többek között kapacitás- és időhiányra hivatkoztak, valamint jellemzően sokan vettek már részt hasonlóan hangzó képzéseken, fórumokon, melyek általában nem váltották be a hozzájuk fűződő reményt. Azonban elmondható általánosságban, hogy a megkérdezettek nem zárkóztak el a folytatástól. Látszik, hogy nyitottak, és nem szeretnének lemaradni semmiről. Szerencsére akadnak olyan szervezetek is, akik hajlandóak helyben átvenni a kezdeményező szerepét, és párbeszédet generálni a körülöttük lévő civilekkel. Velük nekikezdhethetünk a program második fázisának.

Kérdőíves adatfelvétel

A térképezés során használtunk online kérdőívet is, a szervezetekkel kapcsolatos alapszempontok összegyűjtésére, melyet 2018. 09. 05. és 2019. 02.16 között összesen 41 válaszadó töltött ki Békés és Csongrád megyei válaszadókkal kiegészítve. A kérdőívet kitöltők közül 20 szervezettel készült interjú is, 21-gyel egyelőre nem jutottunk el a beszélgetésig.

A kérdőívek fő tanulságai a következők:

A szervezetek/csoportok kétharmada (65,9%) 10 évnél régebben végzi a tevékenységét, és csak 2 „újabb”, rövidebb mint 3 éve tevékenykedő szervezet van közöttük.

A szervezetek/csoportok kicsivel több, mint fele (24) tevékenykedik ifjúsági és gyermek ügyekben és pontosan ugyanennyien jelölték meg tevékenységi területnek a kultúrát és hagyományőrzést is. 23 szervezet végez közösségfejlesztéssel, közösségépítéssel kapcsolatos munkát és 18-an dolgoznak a társadalmilag sérülékeny rétegek megerősítése érdekében. A válaszolók majdnem fele (19) sport és

szabadidő témákban is végez tevékenységeket. 10 szervezet/csoport végez munkát környezetvédelmi területen, és ugyanennyien dolgoznak egészségügyi és/vagy szociális ügyekben. Emberi jogok és demokrácia területét 8-an jelölték meg tevékenységi területnek és négyen kifejezetten a nők és esélyegyenlőség témákat választották ügyüknek. 5 szervezet adott meg egyéni választ ügyével kapcsolatban, melyek között szerepel az urbanisztika, a vidékfejlesztés, a stigmatizáció megelőzése és a játékkal nevelés is.

A kérdőívet kitöltők több, mint 2/3-a végez folyamatos tevékenységet. Az elért szervezetek, csoportok átlagosan 10-20 fős aktív maggal dolgoznak, de az aktív tagok számának szórása igen magas a válaszok alapján, nem ritka az 5-6 fős csapat és 25-30 aktív emberrel tevékenykedő szervezet/csoport sem.

A válaszolók több, mint kétharmadának (73,2 %) az előrelépéshez anyagi forrásra volna szüksége, de a humán erőforrás iránti igény is megjelent a válaszolók felénél. Továbbá támogatást igényelne a kérdőívet kitöltők több mint fele forrásteremtésben is. Ezt követte a kapcsolatok és hálózatok fejlesztésére vonatkozó szaktudás megszerzése (39%), a kommunikáció (31,7%), és a közösségfejlesztés (26,8%). 9 szervezet/csoport igényelne képzést kommunikáció és projekttervezés témákban, és egy fő a társadalmi vállalkozások alapításához szükséges tudás megszerzését említette, mint ami segítené, hogy elérje céljait.

A szervezetek/csoportok több, mint egyharmadának (39%) van kapacitása és együttműködési is a vele egy térségben működő civil szervezetekkel, de többen (29%) szintén igényelnének információt és együttműködést is, de kapacitás hiányában sajnos nem marad idejük erre.

A válaszolók valamivel több, mint felétől (23) érkezett javaslat az együttműködés területére vonatkozóan, a témát/ügyet megnevezők többsége elsősorban saját területében gondolkodott, néhányan gondolták csak úgy, hogy a közös ügyek, érdekvédelem területén kellene együttműködni az egy térségben tevékenykedő civileknek.

Az gazdátlan ügyekre irányuló kérdésre adott válaszok alapján elmondható, hogy a környezetvédelem, az ifjúságsegítés, a hajléktalan emberekkel való foglalkozás jelent meg egy-egy térségben. De a demokráciára és a tudatos állampolgárságra való nevelésre is volna igény több településen, régióban is.

A válaszolók valamivel több, mint felétől (23) érkezett javaslat az együttműködés területére vonatkozóan, a témát/ügyet megnevezők többsége elsősorban saját területében gondolkodott, néhányan gondolták csak úgy, hogy a közös ügyek, érdekvédelem területén kellene együttműködni az egy térségben tevékenykedő civileknek.